

Rolf Appel ir Jens Oberheide

KAS YRA LAISVOJI MŪRININKIJA?

Pratarmė

Šios nedidelės apimties knygos atsiradimą paskatino noras glaustai ir aiškiai išdėstyti laisvosios mūrininkijos esmę. Ne kiekvienam iš mūsų yra tekusi laimė pažinti laisvąjį mūrininką asmeniškai, išgirsti jo mintis ir siekius, išklaudyti jo idėjų ir troškimų, tad visuomenėje dar pernelyg dažnai kyla nepagrįstų gandų. Naivu būtų tikėtis, kad vienas nedidelis leidinys gali paneigti tuos gandus, tačiau jam ir nekeliamas toks tikslas. Užtektų to, kad knyga paskatintų pamąstyti apie laisvąją mūrininkiją kaip visuomeninį reiškinį, jungiantį daugiau kaip 6 milijonus laisvų ir garbingų vyrų visame pasaulyje.

Labai džiaugiuosi, kad knyga, atskleidžianti laisvosios mūrininkijos pagrindus, siekius bei veiklą, pasirodo ir Lietuvoje. Hamburgo laisvųjų mūrininkų ložės „Tiltų statytojai“ (vok. — *Die Brückenbauer*) dešimties metų atkuriamąjį darbą vainikavo 2002 m. balandžio 14 d. Vilniuje įsteigta laisva ir nepriklausoma Lietuvos didžioji ložė. Esu laimingas, kad galėjau prisidėti prie šio reikšmingo darbo, o šiandien — atsakyti į daugelį klausimų, susijusių su laisvąja mūrininkija.

Siame leidinyje aiškiai išdėstyta laisvųjų mūrininkų pozicija Bažnyčios, valstybės ir moterų atžvilgiu, pristatoma organizacija, jos istorija, vidinis laisvųjų mūrininkų gyvenimas ir tai, apie ką dažnai užmirštama prabilti, — humanizmas ir tolerancija. Tebūnie šios knygos apšviesti visi, kuriuos slegia išankstinė nuomonė. Reikia tikėtis, kad jie supras, jog laisvieji mūrininkai jokių ypatingų paslapčių neturi. Vienintelė ir didžiausia jų paslaptis — tikėjimas, kad žmogaus darbas gali padaryti pasaulį geresnį.

Skaitant šią knygą, įmanoma susidaryti vaizdą apie laisvąją mūrininkiją, atidėjus į šoną enciklopedinius žodynus ir istorinius veikalus. Ji skirta ne vien laisviesiems mūrininkams, bet ir

kiekvienam žmogui, kuris domisi vidiniu asmenybės tobulėjimu bei augimu. Nūdienos mokslas siekia prasiskverbti į pačias tiesos gelmes, deja, apie žmogaus dvasią žinome vis dar tiek pat mažai, kaip ir prieš tūkstančius metų. Nors laisvoji mūrininkija ir nepretenduoja pateikti vienintelio atsakymo į visus klausimus, tačiau ji gali padėti šiuos klausimus suvokti.

Linkiu visiems įdomių akimirų skaitant šią knygą. Taip pat norėčiau broliškai palinkėti gražaus Lietuvos krašto laisvajai mūrininkijai ir jos broliams kuo geriausios kloties.

Rolfas Papelis

1. Pagrindas, esmė ir tikslas

Laisvosios mūrininkijos pagrindas yra nuostata, kad visuomenėje kylantys nesutarimai gali būti išspręsti negriaunant žmonių gyvenimų. To galima pasiekti tik esant pakankamam pasitikėjimui tarp žmonių, turinčių skirtingus įsitikinimus.

Laisvosios mūrininkijos objektas yra pavienis žmogus, besilaikantis moralinių normų ir norintis tobulėti broliškoje bendrijoje tam, kad, nepaisydamas jokių priešingybių, kiekvieną akimirką suvoktų save ir artimuosius kaip žmonijos visumą. Laisvoji mūrininkija įvardija save kaip broliją, kurios siekis — tobulinti žmonių dorovę. Klodama ir tvirtindama savo pamatus, ji iškelia tris svarbiausias humanizmo idėjas: laisvę, toleranciją ir brolybę.

Taigi laisvoji mūrininkija turi būti suvokiama kaip savanoriškas humanizmas, praktikuojamas kiekvienoje gyvenimo situacijoje. Ji mano, kad nesutarimai tarp žmonių ir jų grupių yra neišvengiami, tačiau kartu užčiuopia ir ribas, kurių nedera peržengti sprendžiant tuos nesutarimus. Ypatingu laisvųjų mūrininkų darbu siekiama, kad šios ribos dėl visuomenės spaudimo nebūtų pasyviai toleruojamos ar suprantamos vien racionaliai. Savo viduje patyręs simbolinį broliškumą žmogus turi pats jo laisvai ir sąmoningai trokšti.

Laisvoji mūrininkija remiasi tuo, kas yra bendra visiems žmonėms, o tai reiškia, kad ji ilgainiui keičiasi taip pat, kaip ir visa žmonija. Kiekvienas laisvasis mūrininkas, atsižvelgiant į laikmetį, gali palaikyti valdžios institucijas, jei valstybei iškyla pavojus tapti pavienių ar grupės interesų auka, arba padrašinti pasipriešinimą, jei siekiama paminti laisvų piliečių teises. Laisvoji mūrininkija kratosi etikečių, kuriomis kartais būna ženklinami žmonės,

nesvarbu — atsitiktinai ar laikinai, kaip nesvarbu ir kokios jos yra: pacifistinės ar patriotinės, revoliucinės ar reakcinės, liberalios ar autoritarinės, socialistinės ar elitinės, nacionalinės ar pasaulietinės. Kita vertus, kiekvienas mūrininkas taip pat turi teisę ir simpatizuoti vienai ar kitai idėjai.

Svarbiausia laisvųjų mūrininkų įžvalga yra ta, kad kiekvienas žmogus, draugas ar priešas, nepriklausomai nuo savo idėjų, pirmiausia turi būti žmogumi, gebančiu susitapatinti su žmonijos visuma. Tam, kad pažadintų ir paskatintų suvokimą, jog žmogus pirmiausia turi būti tapatinamas su žmonija ir tik po to su kuria nors jo atstovaujama idėja, laisvoji mūrininkija pasitelkia niekada nepaneigtą išmintį iš tūkstantmetės žmonijos patirties, jog būtent vėliavose įrašyti dalykai — politika ir religija — sukelia karus bei tautų naikinimus. Išankstinės nuostatos ir fanatizmas visais laikais buvo papildomos varomosios jėgos, skatinusios žmones vėl ir vėl susitapatinti su viena idėja ar jai paklusti. Dėl šitų priežasčių ložėse ir atsisakyta diskusijų politikos bei religijos klausimais. 1723 metų „Senosios pareigos“ tai draudžia, ir laisvieji mūrininkai elgiasi teisingai, jei jų laikosi. Todėl kiekvienas mūrininkas savo asmeninius religinius ir politinius įsitikinimus turi palikti už ložės durų. Peržengęs jos slenkstį, žmogus lieka akis į akį tik su savo artimu, tokiu, koks jis yra, atsisakiusiu visų ypatingų įsitikinimų, išankstinių nuostatų ir laikinų titulų. Broliškame rate ložės broliai atsisako visų tų dalykų, kurie kasdieniame gyvenime dažnai yra per daug sureikšminami: rangų, socialinės padėties, turtų, apdovanojimų. Lemianti yra vien tik gyvensena. Žmogų apibūdina ne tai, ką jis veikia, bet tai, kaip jis tai daro.

Broliško susiėjimo, arba kitaip vadinamo ritualinio darbo, metu broliai išsilaisvina nuo juos saistančių ryšių su išoriniu pasauliu ir susitelkia vien ties savo artimu. Vykstant ritualui, iškilmingai prisiekiami žmonių brolybė. Naudojami viduramžių mūrininkų įrankiai simbolizuoja kiekvieno žmogaus aktyvų darbą nedalomoje žmonijos visumoje. Šitaip kiekvieno mūrininko sąmonėje stipriau suvokiama bendražmogiškųjų santykių, išlaisvintų nuo bet kokio ypatingo susisaistymo, svarba. Kartu šis suvokimas pasklinda ir nemūrininkiškoje aplinkoje. Nuolat lavinamas gebėjimas atskirti žmogų nuo intereso ir racionaliai bei emociškai grindžiamas supratimas, kad, iškilus abejonei, svarbesnis yra žmogus, o ne

interesas, leis atitinkamai elgtis ir kasdieniame gyvenime. Tai suteiks jėgų išvengti konflikto, spręsti jį sėkmingiau, juolab kad žmogus galės būti laisvas, susikoncentravęs į dalyko esmę, neturėdamas ir nenorėdamas pažeisti kito žmogaus neliečiamumo. Nors laisvųjų mūrininkų ložėse ir atsisakyta religijos bei politikos, ten vis tiek skaitomi pranešimai religinėmis ir politinėmis temomis. Kartais teigiama, esą tai du vienas kitam prieštaraujantys dalykai. Tariami nesutapimai dingsta, sužinojus, kad laisvųjų mūrininkų darbo metu draudžiama diskutuoti. Pranešėjas išsako tai, ką jis turi pasakyti, o susirinkę broliai klausosi tylėdami. Atsisakius bet kokių diskusijų ložėse, pranešimas tampa eiliniu laisvosios mūrininkijos savišvietos elementu ir prisideda prie informacijos apie kokį nors dalyką sklaidos. Tuo tarpu pranešantysis atsiskleidžia pats kaip žmogus.

Laisvasis mūrininkas šiuo atveju mokosi vertinti kalbėtoją. Noro jam prieštarauti slopinimas padeda aiškiau skirti žmogų nuo kalbamo dalyko. Tai leidžia laisvajai mūrininkijai sutelkti ložėse ir tokius žmones, kurie kitu atveju dėl kardinaliai priešingų pažiūrų niekada nebūtų galėję susitikti gyvenime, nebent kaip priešininkai iš skirtingų barikadų pusių. Šiuo gi atveju ugdoma abipusė jų pagarba.

Įdomu, kad ir tai, dėl ko laisvieji mūrininkai sutaria ir dėl ko jų nuomonės nesutampa, vienija į bendriją skirtingų pažiūrų žmones, kas nėra būdinga jokiai kitai sąjungai. Laisvieji mūrininkai yra taip plačiai paplitę ir sugeba integruotis praturtindami save, nes nesistengia žūtbūt apginti savo nuomonės, o priešingą paneigti. Tai, kad į šią bendriją yra susibūrę ne tik vienminčiai, bet ir skirtingų pažiūrų žmonės, yra svarbiausias laisvosios mūrininkuos egzistavimo laidas: tie, kurie išmoks ložėje gerbti kitą žmogų ir išklausti net pačią nepriimtinausią nuomonę, sugebės ir už jos ribų vadovautis būtent tokiomis pačiomis taisyklėmis bei įsitikinimais.

Laisvosios mūrininkijos susiformavimą lėmė ne tai, kad trūko laisvės, tolerancijos ir broliškumo. Šių vertybių trūko visuomet. Lėmė tai, kad buvo pajaustas jų stygius. Kaip tik juo būtų galima paaiškinti, kodėl pasaulis yra toks neramus, kodėl jokiai veikiančiai bendrijai (nesvarbu, religinio ar pasaulietinio pobūdžio) iki šiol nepavyko pasiekti visiems žmonėms tinkamos gyvensenos tiek

bendrijos viduje, tiek išorėje. Ir jei nepavyksta susitarti dėl vienos religijos ir vienos visuomeninės santvarkos, tuomet žmonės turėtų bent sutarti, kad šitai nepasiekama. Jokia tiesa nebus teisingesnė, joks tikėjimas įtikinamesnis ir joks įsitikinimas tikresnis atsižvelgiant į tai, ar kiti tam pritaro. Priešingai, tebūna kiekviena tiesa įtartina, kiekvienas tikėjimas abejotinas ir kiekvienas įsitikinimas mažiau tikėtinas, jei tai priklausys nuo kitų pritarimo ar net bus šio pritarimo reikalaujama. Kaip byloja bendražmogiškųjų santykių patirtis, svarbiausia yra ne tiesa, ne tikėjimas, ne įsitikinimai, ar pavienio žmogaus, ar bendruomenės, o pasirengimas jų niekam neprimesti. Ši pagrindinė laisvųjų mūrininkų mintis labiausiai būdinga pačiai laisvajai mūrininkijai. Dar vienas savitas bendrijos bruožas yra tas, kad ji neieško jokių atsivertėlių ir atlieka ritualinį darbą vien tik savo šventovėje.

Visiems žinoma, kad žmogus ieško ne tik tiesos, ne tik Dievo, ne tik tam tikrų įsitikinimų, bet, neatsižvelgiant į visa tai, turi dar ir konkrečių, dažnai materialių interesų bei troškimų, daugiau ar mažiau teisėtai kylančių iš natūralaus savisaugos instinkto. Iš to išplaukia, kad savo interesus (materialius ar kitokio pobūdžio) jis dažnai (sąmoningai ar nesąmoningai) pateisina ar sutapatina su neginčytina tiesa, absoliučiu Dievo noru ar kokiais nors visuotinai pripažintais įsitikinimais. Šitaip sava tiesa, tikėjimas ir įsitikinimai kilsteliami iki absoliučios tiesos, išganingo tikėjimo ar vienintelio teisingo įsitikinimo. Deja, tokiais jie gali būti laikomi tik tada, jei yra visuotinai pripažįstami, užtat ir kyla misionieriavi-mo būtinybė.

Tai, o ne tam tikrų ryžtingų laisvųjų mūrininkų žygiai esant tokiai situacijai yra priežastis, kodėl taip įtariai atmetamos jų idėjos. Juk tam, kuris siekia savo asmeninę tiesą, savo asmeninį tikėjimą ir savo asmeninius įsitikinimus, nesvarbu kokia forma, paversti visuotinai privalomais, laisvųjų mūrininkų idėjos tampa kliūtimi. Pagal tai, kiek laisvoji mūrininkija yra paplitusi, galima vertinti, ar rimtai žmonės ir jų bendrijos žiūri į tiesos paieškas, kovą dėl teisingo tikėjimo ir įsitikinimų nuoširdumą.

2. Kilmė

Senosios Anglijos laisvųjų mūrininkų legendos pasakoja apie architektūros ir jos amato meistrų organizacijų atsiradimą senaisiais priešistoriniais laikais. Reverendas (Anglikonų bažnyčios dvasininkas — sudaryt, past.) Džeimsas Andersonas, 1723 metų Konstitucijos „istorinės dalies“ sudarytojas, rėmėsi šiuo legendiniu pasakojimu. Pirminių šaltinių studijos nurodo, kad moderniosios laisvosios mūrininkuos, kaip organizacijos, formų ir papročių ištakų dera ieškoti viduramžių Didžiojoje Britanijoje. Prie šių ištakų ir priartėsime išsiaiškinę dviejų su laisvąja mūrininkija glaudžiai susijusių sąvokų — „laisvojo mūrininko“ ir „ložės“ — reikšmes.

Pirmoji sąvoka vartojama įvardyti brolijos narius, antroji - laisvosios mūrininkijos pagrindinei organizacijai apibrėžti. Anglų kalba, iš kurios ir kildinami šie terminai, jie skamba „freemason“ bei „lodge“. Nors „freemason“ ir buvo išverstas į „laisvąjį mūrininką“, šis vertinys yra plačiai vartojamas ir skamba panašiai kaip angliškasis, nors nėra visiškai tikslus. Viduramžiais ir netgi naujųjų amžių pradžioje žodžiu „mason“ Didžiojoje Britanijoje nebuvo vadinamas paprastas mūrininkas, greičiau — akmentašys, skulptorius ar net architektas.

Žodis „mason“ yra normanų-prancūzų kilmės ir pirmą kartą sumirga XI amžiaus raštuose. Ieškant senesnių šaknų — dar anksčiau mūro statytojai buvo įvardijami lotynišku žodžiu „cementarius“. Pirmieji angliški dokumentai, kuriuose minimi mūro statytojai, datuojami 1066 metais, po normanų įsiveržimo, todėl galima daryti prielaidą, kad savarankiškas mūrininkų amatas Anglijoje susiformavo normanų valdymo laikais. Ši prielaida sutampa su istoriniu faktu, rodančiu, kad nuo romėnų pasitraukimo iki normanų įsiveržimo britų žemėse iškilo visai nedaug mūrinių pastatų. Pats terminas „freemason“ aptinkamas 1376 m. rugpjūčio 9 d. datuotuose raštuose, o tai leidžia spėti, kad jis galėjo atsirasti ir XII amžiaus pabaigoje. „Freemason“ buvo tas, kuriam patikėdavo preciziškesnius ir vertingesnius darbus, todėl jam buvo tiesiog privalomas nuodugnus pasirengimas amatui.

Angliškas žodis „lodge“ pirmą kartą dokumentuose paminėtas 1278 metais *Vale Royal* abatijos statybos darbų finansinėje ataskaitoje. Tiesa, iš pradžių jis reiškė tik medinį trobesį, tarnavusį statybininkams ir kaip dirbtuvė, ir kaip patalpa susirinkimams. Vėliau

šiuo žodžiu buvo vadinami ir organizuoti mūrininkų būreliai, sutelkti prie kokio didesnio statybos projekto. Iš XIV ir XV amžių mums žinomos tokios ložės prie Jorko Miunsterio bažnyčios, pirmą kartą paminėtos 1352 metais, prie Kenterberio katedros, minimos 1429-aisiais, taip pat prie Sv. Mikalojaus bažnyčios Aberdine, dokumentuose atsiradusios 1491 metais. Bet štai vienoje 1537 metų sutartyje išnyra nuoroda į „senuosius ložės mokymus ir papročius...“ Taigi tradicija galėjo būti daug senesnė.

XVI amžiuje Škotijoje pastebimas vietinių ložių gausėjimas. Ložės veikė Edinburge, Kilvinge, Stirlinge, Aitchisonso Heivene ir daugelyje kitų vietovių. Jos buvo pavaldžios didžiajam karaliaus architektui ir vyriausiajam mūrininkų vadovui, o užsiėmė, kaip liudija gausiai išlikę ložių protokolai, daugiausia amato ir darbo teisės klausimais. Joms rūpėjo mokinių rengimas, profesiniai paskyrimai, taikūs konfliktų sprendimai.

Ložės rengdavo bendras šventes, steigdavo stipendijas vargstantiems nariams, remdavo jų našles ir našlaičiais likusius vaikus. Vėliau šiose škotiškose profesinėse ložėse išsikeriojo tradicija suteikti nariams slaptus atpažinimo žodžius ir ženklus. Juos vadindavo mūrininko (angl. — *mason word*) žodžiu. Sis paprotys, kilęs iš legendinės Saliamono šventyklos statybos, XVII ir XVIII amžių sandūroje galutinai suformavo ir dabartinį laisvosios mūrininkijos trijų laipsnių ritualą.

Naujųjų laikų pradžioje visose socialinėse ir kultūrinėse Didžiosios Britanijos gyvenimo sferose vykusios permainos neaplenkė ir mūro statytojų amato. Bažnyčios, kitados buvusios pagrindinės statybos darbų užsakovės, vaidmuo sumažėjo: stiprėjo aukštuomenė, augo miestai. Keitėsi ir mūrininkų darbo sąlygos, tad jau nuo XVI amžiaus ėmė stiprėti tendencija į ložes priimti ne vien tik mūro statytojus. Jau 1600 metais senosios Edinburgo ložės protokoluose aptinkama dvarininko Džono Boswello narystė.

Anglijos ložės sėkmingai pasekė šia naujove. 1646 m. spalio 16 d. istorikas Elijas Ešmolas ir pulkininkas Henris Mainwaringas vienoje ložėje Varingtone, Lankašyre, buvo „priimti į laisvuosius mūrininkus“. Į ložę priimtus, tačiau neužsiimančius statybos amatu vyrus Škotijoje vadino džentelmenais-mūrininkais (angl. — *gentleman masons*), o Anglijoje — pripažintaisiais mūrininkais (angl. — *accepted masons*). Nuo laisvosios mūrininkijos

neatskiriami ir jos simboliniai - ezoteriniai ritualai, kurie kildinami iš senosios anglų mūro statytojų Konstitucijos.

Spėjama, kad kaip tik „pripažintieji mūrininkai“ XVII amžiuje, remdamiesi šotiškais papročiais, pakeitė ritualus, o XVIII amžiaus ketvirtajame dešimtmetyje ritualai įgavo dabartinę trijų laipsnių sistemą: mokinys-pameistrys-meistras. Senieji angliškos Konstitucijos raštai (jų išlikę 125 originalai ir nuorašai) suskirstyti į įvairias reikšmines dalis: laisvųjų mūrininkų susirinkimų atidarymo ir uždarymo maldos, legendinė mūrininkuos istorija, dorovinio ir profesinio elgesio mokymai — visa tai dar vadinama senosiomis prievolėmis. Iš pastarųjų 1723 metais susiformavo jau minėtos reverendo Džeimso Andersono Konstitucijos „Senosios pareigos“. Pirmieji šios Konstitucijos raštai yra iš dar ankstesnių laikų; tai vadinamasis *Regius* rankraštis, sukurtas 1390 metais, ir *Cooke* rankraštis, datuojamas 1410 - aisiais.

1716 metais keturios Londono ložės nusprendė ateityje reguliariai rengti visuotinius susirinkimus, o svarbiausia — kartą per metus švęsti didelę bendrą šventę, didžiosios ložės įkūrimo metines. 1717 m. birželio 24 d. šis sumanymas buvo įgyvendintas; įkurta pirmoji pasaulyje jungtinė didžioji ložė.

1721 metais didžiosios ložės susirinkimas patvirtino didžiojo meistro Džordžo Peino sudarytus Bendruosius nuostatus (angl. — *General Regulations*), o 1723-iaisiais didžioji ložė patvirtino savo pirmąjį visuotinį įstatymų leidybos kūrinį — Konstituciją, kuri dažniausiai vadinama jo kūrėjo Andersono vardu. Nors pagal sudarymo būdą ir turinį joje remtasi senaisiais anglų Konstitucijos raštais, tačiau laisvosios mūrininkijos raidos gaires daugiausia lėmė pataisos „Senosiose pareigose“.

Podraug su šiais organizaciniais didžiosios ložės sutvirtinimais išaugo ir sąjūdžio pripažinimas visuomenėje, ir ložių narių, priklausančių didžiajai ložei, skaičius. Vos per vienuolika metų jų skaičius nuo 4 išaugo iki 77 — kaip tik tiek ložių didžioji ložė jungė 1728 metais. Keturios pirmosios ložės buvo iš Londono ir Vestminsterio, tačiau 1725 - aisiais prie jų prisijungė ir ložės iš kitų Anglijos vietovių. Didelę reikšmę besiformuojančios didžiosios ložės visuomeniniam prestižui teikė faktas, kad nuo 1721 metų didžiojo meistro pareigas pradėjo eiti aukštuomenės atstovai.

1725 metais Jorke buvo įsteigta antra didžioji ložė. Gausios

Škotijos ložės, iš kurių seniausioji savo gyvavimą gali įrodyti nuo 1598 metų, į didžiąją ložę susibūrė tik 1736 metais. Nuo 1725-ųjų laisvoji mūrininkija iš Anglijos pradėjo plisti po Europos žemyną ir Didžiosios Britanijos užjūrio valdas. 1737 m. gruodžio 6 d. Vokietijoje buvo įsteigta pirmoji ložė Hamburge „Hamburgo ložė“ (*Loge d'Hambourg*), dabar besivadinanti „Absalom-mas prie trijų dilgėlių“ (vok. — *Absalom zu den drei Nesseln*).

Ypatingos reikšmės laisvosios mūrininkijos papročių vystymuisi kontinentinėje Europoje suteikė 1730 metais pasirodę Samuelio Pričardo raštai, pavadinti „Mūrininkija atskleista“ (angl. -*Masonry Dissected*). Juose pirmą kartą viešai, su visomis smulkmenomis, nors ir gana netiksliai, aprašytas laisvosios mūrininkijos trijų laipsnių ritualas. Taip 1730 metai tapo lemiantys, nes pažymėjo perėjimą nuo sistemos, paveldėtos dar iš senųjų mūro statytojų, prie moderniosios, abstrakčiosios, arba, kaip mėgstama sakyti, spekuliatyvosios laisvosios mūrininkijos.

3. Kas sieja visų tautų laisvuosius mūrininkus?

Laisvosios mūrininkijos dvasinis paveldas pirmiausia remiasi ne žodžiais. Sąjūdžio esmė suvokiama per formos savitumą ir išgyventą veiksmą. Forma ir veiksmais dvasią išreikšti pavyksta kur kas prasmingiau ir tobuliau nei žodžiais. Bendriją vienijanti dvasia, išryškėjanti per formą ir veiksmus, vertinama labiau nei ta, kuri diegiama žodžiais ar terminais. Per formą mus pasitinka meniškai įkvėpta dvasia, o per veiksmus — veikli, skatinanti valia. Žodžiai padeda įžvelgti nebent

pažįstamą arba įsivaizduojamą dvasios jėgą. Tuo tarpu formos pranašumas — gyvas jos vaizdingumas. Kaip tik todėl oratoriai mielai naudoja pavyzdžius ir vaizdinius, kad mintys būtų ne tik išgirstos ir suvoktos protu, tačiau taip pat ir išgyventos. Veiksmu galima pasiekti įtaigesnio efekto.

Laisvosios mūrininkijos simboliai, kuriems padedant viso pasaulio laisvieji mūrininkai gali suprasti vienas kitą, yra alegoriniai veiksmai, simboliški atpažinimo ženklai ir žmogaus gyvenimą įprasminantys bei reguliuojantys ritualiniai papročiai. Alegoriniais veiksmais prasideda ir baigiasi kiekvienas darbas ložėje; jie ypač įspūdingi priimant naujus narius, juos keliant į pameistrus ar paaukštinant į meistrus. Ženkais laikomi trys Didieji ir trys Mažieji laisvosios mūrininkijos Šviesuliai, darbo kilimas su alegoriškais piešiniais, oficialūs vadovaujančių ložės tarnautojų skiriamieji ženklai, taip pat visų brolių aprangos detalės: baltos pirštinės ir prijuostės. Atpažinimo ženklų reikšmę visuomenė dažnai pervertina, dažnas pasidomėjęs aptiks jų įvairiose knygose ar internete. Svarbu, kad šiuos ženklus pirmtakai perėmė iš daugiau kaip 290 metų gyvavusios senosios laisvosios mūrininkijos, ir pagal juos atpažįstame laisvuosius mūrininkus visame pasaulyje.

Laisvosios mūrininkijos simboliai turi nepakartojamą reikšmę — jie tarsi atkartoja simbolinę visatos architektūrą. Mūrininko siekiai ir darbai yra tam tikras jo dvasios kūrimas. Simbolinės statybos objektas yra jis pats, tai yra žmogus, o per jį — ir visa žmonija. Taigi laisvoji mūrininkija susideda iš nenutrūkstamos simbolių sekos, o ložių susirinkimai, Šventovės darbai, rengiami tam, kad šie simboliniai papročiai įsikūnytų, taip vėl ir vėl suteikiant broliams galimybę juos išgyventi ir įsisavinti. Perteikti simbolių reikšmei pasitelkiamas žodis: šalia formos grožio ir gesto stiprumo šiuo atveju stoji ir žodžio išmintis, tačiau žodis ložės darbe atlieka tik šalutinę funkciją.

Toks žmogiškojo gyvenimo, o kartu ir žmonių bendruomenės suvokimo būdas reikalauja iš vyrų, prisijungiančių prie laisvosios mūrininkijos, aukštesnio laipsnio asmeninio delikatumo ir vidinio imlumo. Laisvoji mūrininkija didžiausią reikšmę teikia dorovingiems poelgiams ir meniškai išraiškai, žodžiu - žmogiškajai elgsenai. Tai sutampa su pagrindiniais auklėjimo principais: gyvas pavyzdys yra geriau nei sausas pamokymas.

Simboliniame laisvosios mūrininkijos dvasios aiškinime ir vaizdavime glūdi gili prasmė, kurią suvokti pajėgūs tik subrendę ir savo vidumi laisvi vyrai. Su simboliais susijusi ir paslaptis, kuri yra nepažįstama pašaliniams, nesuvokiantiems vaizdų ir veiksmų prasmės. Simbolių pažinimą galima būtų vadinti tikraja laisvųjų mūrininkų paslaptimi, kadangi jų reikšmė nėra griežtai apibrėžta. Bet koks sustabarėjes simbolių aiškinimas prieštarautų laisvai sąjūdžio dvasiai. Kaip tik todėl jie vis naujai jaudina mąstančią dvasią, suteikdami laisvės interpretacijai.

Tačiau laisvosios mūrininkijos simboliai tarnauja ir kaip abipusiškai suvokiama jungiamoji priemonė ten, kur kalbos skiria tautas. Įvairių tautų ir ne viena kalba kalbantys laisvieji mūrininkai atrodytų vieni kitiems svetimi tol, kol simboliai ir ženklai sujungia juos kaip brolius. Taigi laisvųjų mūrininkų simbolika yra ir tam tikras savitumas, iš esmės atskiriantis laisvąją mūrininkiją nuo kitų panašaus pobūdžio institucijų bei bendrijų. Ložės būtis ir gyvenimas susideda iš šių perimtų ir nuolat galiojančių formų. Jei būtų pareikalauta atsisakyti šios simbolikos, naudojamos ložės viduje, gal išnyktų ir pati laisvoji mūrininkija.

Turtingoje sąjūdžio tradicijoje laisvieji mūrininkai ieško priemonių ir įrankių, aiškinančių, kaip sklinda laisva žmogiškoji dvasia, pasiruošusi tarnauti savo artimui. Simbolinės formos taip paprastai ir lengvai įgyvendinamos, kad jos yra prieinamos bet kurį tikėjimą išpažįstančiai ir bet kuria konstitucija besiremiančiai tautai. Kadangi šie papročiai ir gestai yra laisvųjų mūrininkų (ir vien tik jų) savitos vienijimosi bei tarpusavio supratimo priemonės, jos negali būti viešinamos ar bet kam atskleidžiamos. Simbolius privalo žinoti tik tas, kuris moka jais naudotis, tas, kuris tikrai yra laisvasis mūrininkas.

Laisvosios mūrininkijos simbolika vienodai gerai suprantama tiek daugiau, tiek ir mažiau išsilavinusiam žmogui. Ką vienas jaučia ir numano, tą mato ir atpažįsta kitas. Kitaip išsireiškus: vienas stebi dvasios vaizdą, kitas mato vaizdo dvasią, tačiau simbolių ir ženklų akivaizdoje abu jie susitinka ir susijungia kaip broliai. Tokia yra visiems suprantama ir vienijanti laisvosios mūrininkijos kalba. Beveik kiekvienas simbolis turi dvigubą reikšmę: dorovinę - moralinę ir paslaptinę - religinę. Uolus laisvasis mūrininkas iš pradžių

stengiasi pažinti save, ieškoti vidinės vertės, nes išorinis gyvenimo spindesys ilgainiui jo nebepatenkina. Simbolis kviečia stebėtoją vidiniam dialogui, moko jį, pateikia sąžinei klausimų, atsako į juos — ir niekada neišsisemia. Laisvasis mūrininkas išmoksta elgesio normų — tiek ložės viduje, tiek išorėje - tokiu būdu, kad jis tampa nuolat tobulėjančiu ir visaverčiu žmonijos nariu. Tokia elgsena, kai vardan gėrio laisva valia daroma tai, kas naudinga bei reikalinga, ir yra laisvosios mūrininkijos pastangų vaisius. Simboliai ir simboliniai gestai yra mūrininko darbo priemonės, o ne žmogaus saviraiškos būdas. Su paslaptina - religine simbolių reikšme susijusi ypatinga aplinkybė. Kadangi simbolių niekada neįmanoma išsiaiškinti iki galo, jie yra daugiaprasmiai, stebėtojas patenka į religijos zoną. Štai dėl ko laisvoji mūrininkija, nors ir nėra religija, vis dėlto yra kiek religinga.

Naujai priimtas brolis negali sužinoti visko iš karto, kaip ir viskas pasaulyje jam turi atsiskleisti pamažu. Ankstyvas išsamus išaiškinimas būtų didelė klaida, nes neįmanoma suvokti pačių mažiausių dalykų, jei nėra aprėpta visuma. Suvokimo raidą ir atitinka simboliniai mokinio, pameistrio ir meistro laipsniai, kuriais išlėto žengiama laisvosios mūrininkijos išminties link. Tokiu būdu galima patikimiau ir be sunkumų aprėpti paslėptą simbolių prasmę ir jų paslaptingas sąsajas. Todėl laisvasis mūrininkas - mokinys pirmiausia patiria, kad visi veiksmai, kuriuos galima atlikti ložėje, yra tiksliai išrikiuoti. Skubančiam tai gali pasirodyti grynu formalumu. O jau patyrusiam veiksmas išlieka prasmingi.

Idėjos išsakomos aiškiausiai ir gyviausiai tik simboliniais įrankiais bei gestais, jie atlieka tarpininkų vaidmenį tarp jutiminių ir transcendentinių plotmių. Simbolikoje dvasia pajėgi laisvai jaustis ir atsispindėti įvairiapusiškai. Simboliai yra savita kalba, padedanti paaiškinti aukščiausias transcendentines idėjas. Visos religijos savo šventuosius vaizdavo simboliais, nes tik per juos iš tamsos išnyra paslaptis ir ji tampa suprantama žmogaus dvasiai. Būtent paslaptiniai simboliai ir nužymi ilgą laisvosios mūrininkijos kelią į šviesą bei kilnų tikslą. Simbolio prasmė, savaime suprantama, liks paslaptimi tam, kuris nėra pasirengęs ją priimti. Tik tas, kuris bus pasirengęs, sugebės suvokti simbolį...

Deja, čia ir baigiasi laisvosios mūrininkijos vadinamųjų ryšių su visuomene riba. Neįmanoma pašaliečiams paaiškinti to, ko jie nėra

matę savo akimis. Neįmanoma išsamiai pavaizduoti to, kas yra neišsamiama. Žodžiais neišsakysi paslapties, ją išgyventi gali tik to paties tikslo siekiantys broliai. Laisvųjų mūrininkų papročiai, simboliai ir simboliniai gestai vaizduoja orų, gražų, tinkamą ir prasmingą žmonijos gyvenimo modelį, atspindi Didįjį darbą, kurį atlieka kiekvienas brolis - mūrininkas. Kita vertus, gali kilti klausimas: „At ritualinis darbas nėra kokios nors pamaldos ar mažų mažiausiai spektaklis?“ Galima daryti ir tokią prielaidą. Iš kultūros antropologijos srities žinome, kad žmonės jau senovėje jautė likimą lemiančių nepaaiškinamų jėgų dvelksmą. Tai buvo ne vien sielos pojūčiai, nes jie įgijo ir su jausmais susietą išraišką. Iš pradžių tai buvo maldos, skirtos nežemiškoms būtybėms, vėliau aukojamos aukos užsirūstinusiems dievams, padėkos aukos, buvo atliekamos religinės apeigos su išreikštais troškimais ir pagaliau - ta pati nūdienos Olimpinių žaidynių ceremonija, sukurta senovės Graikijoje, buvo skirta pagerbti visų dievų tėvą Dzeusą.

Taigi pamaldos ir spektaklis turi tas pačias šaknis. Visgi laisvieji mūrininkai negali ir nenori paslėpti racionalių Šaknų, žmonijos pažangos poveikio. Todėl sąjūdžio ritualinis darbas nėra nei pamaldos, nei spektaklis, greičiau tai brolių sąmoningas žingsnis į dvasinį pasaulį, tą, į kurį gali pakviesti tik Didysis viso pasaulio kūrėjas.

Ritualiniai veiksmai netarnauja vienai dieviškajai esybei, o siekia čia ir dabar sujungti bei susieti brolius kaip visaapimančios didybės ir amžinybės dalį. Tai yra išskirtinis laisvosios mūrininkijos ypatumas, pabrėžiantis, kad nei sąjūdžio, nei jo papročių neįmanoma interpretuoti vienareikšmiškai. Ir jei kas nors paklaustų: „O ar laisvoji mūrininkija apskritai atitinka laiko dvasią?“, iškart sulauktų klausimo: „O muzika ar atitinka laiko dvasią?“

Pateikti tokius klausimus, žinoma, yra naivoka, tačiau pasiteirauti, ar vienas kitas kompozitorius yra šiuolaikiškas, - galima. Laisvoji mūrininkija kaip ir muzika neturi nieko bendra su laiko dvasia. Taip ir gyvenimas prisiderina prie tam tikrų aplinkybių, bet su jomis neturi nieko bendra. Gyvenimas įvairiapusis reiškinys, suprantamas, tačiau sunkiai paaiškinamas, dažnai nesuvokiamas sveika logika, susidedantis iš giluminių dimensijų, vedančių anapus. Tai būdinga ir laisvajai mūrininkijai, simboliais aprėpiančiai visą gyvenimą ir leidžiančiai pasijausti didžiosios visumos ir

amžinybės dalimi. Tai leidžia jai būti draugiška visuomenei organizacija, atliekanti pilietišką bei švietėjišką misiją.

Laisvosios mūrininkijos esmė glūdi žmogaus paskirtyje, gebėjime pažinti ir atskleisti save. Laisvieji mūrininkai tiki, kad šis pasaulis pavaldus suvereniame doroviniame tvarkos principui, kurį jie ir patvirtina - jungdamiesi, pripažindami savo simbolius ir ritualinio darbo metu kreipdamiesi į Didįjį viso pasaulio kūrėją. O kas yra tas ritualinis darbas? Tai rimtas ir orus vyrų žaidimas, misterija, žadinanti ir išjudinanti giliausias sielos jėgas, skatinanti ir įgalinanti laisvuosius mūrininkus humanistinei elgsenai tiek, kiek leidžia senasis mokymas.

4. Kelionė per laipsnius

Savo judėjimą laisvieji mūrininkai mielai vadina „karališkuoju menu“. Šis apibūdinimas taip pat priskiriamas reverendui Džeimsui Andersonui, 1723 metų „Senujų pareigų“ sudarytojui, kuris, nagrinėdamas laisvosios mūrininkijos ištakas, nusikėlė į laikus, kai tik karaliai ir kiti iškilūs vyrai vadovaudavo ritualinėms sueigoms. Pasak jo, bėgant šimtmečiams, mūrininkų brolijos perėmė šį meną, padedantį formuoti brolius naudingais žmogiškos bendruomenės nariais, kelti jų atsakomybės jausmą ir norą dvasiniais ginklais kovoti už broliškumą, žmogiškąjį orumą ir asmens teises.

Vienodas pažiūras turinčių ir to paties siekiančių vyrų atrankoje slypi — nepaisant įvairių socialinių sluoksnių — potenciali ložių jėga. Tiek ložės, tiek didžiosios ložės, nors ir nesikiša į politines ir religines diskusijas, tačiau tikisi, kad jų nariai, remdamiesi brandžia nuomone, pareigos ir sąžinės pašaukti, gins savo šalies gerovę, kaip gins ir visą žmoniją. Tam, kad geriau susidorotų su iškeltais uždaviniais, bendrijos nėra slaptos, tačiau ložės — uždaros.

Atliekant priėmimo ir paaukštinimo ritualus, yra būtina palikti kasdieninį pasaulį už durų, kad niekas nesutrukdytų „karališkojo meno“ misterijos dalyviams ir su tuo susijusių išgyvenimų. Nuo visų kitų sąjungų ložės skiriasi ritualu, kuriuo naujas brolis yra

įšventinamas į sąjungą ir jam tokiu būdu perduodama tai, ko neįmanoma išreikšti raštu ar žodžiu. Tapęs laisvuoju mūrininku, teškantysis įžengia į mistinę paslaptinę dvasinę erdvę, kur asmeninis potyris peržengia intelektualų žinojimą. Šitaip skatinama žmogaus kaita, žmogaus sąmonėje atsiveria tai, kas ligi šiol glūdėjo paslapyje. Su okultizmu tai neturi nieko bendra. Įvairių laipsnių ritualai rimtai nagrinėja — prisitaikydami prie atskirų gyvenimo pakopų - galutinius gyvenimo tikslus ir apsversto su žmogaus egzistencijos absoliutu susietus pranašumus bei trūkumus. Jie suteikia galimybę pamažu vesti laisvajį mūrininką prie aukštesnio vidinės laisvės ir gyvenamos laisvės. Tai jam leidžia pajusti gyvenimo grožį ir pilnatvę, nugalėti nusivylimus ir kančias, atliekant jam skirtas pareigas. Gyvenimo pabaigą laisvasis mūrininkas turi išmokti pasitikti su rimtimi. Jis žino apie didžiąją paslaptį, kuri jo laukia, ir atpažįsta tą šviesos šaltinį, jo simbolių kalba vadinamą Didžiuoju viso pasaulio kūrėju. Šios šviesos paieškos yra galutinė ir didžiausia laisvosios mūrininkijos prasmė.

„Karališkasis menas“ perteikia jo puoselėtojams aukščiausiais etiniais idealais grindžiamą pasaulėžiūrą, o laisvasis mūrininkas tampa, kiek jis iš tiesų suvokia savo meną, savo laikmečio kultūros skleidėju.

Jei kas nors norėtų įkurti visą pasaulį aprėpiančią organizaciją, kuri leistų žmonėms laisvai, oriai ir saugiai atsiskleisti, ir jei kas nors tvirtintų, kad žmogaus protui dar niekuomet nebuvo iškeltas tokio pobūdžio tikslas, tuomet galima priminti, kad tokia organizacija gyvuoja jau Šimtmečius. Ir kad laisvieji mūrininkai tyliai ir santūriai bando išspręsti jiems iškeltas kultūrinės užduotis.

5. Paslaptys ir slaptumas

Kažin ar kokia kita humanistinė draugija per šimtmečius yra patyrusi tiek klaidingų interpretacijų kiek laisvoji mūrininkija. Daugiausia jai prikaišiojama dėl tariamojo slaptumo. Tik ar šis susibūrimas, vienijantis visame pasaulyje garsius vyrus, daug prisidėjęsius prie žmonijos humanistinio vystymosi, tikrai toks įtartinas? Į šį klausimą atsakyti būtina.

LAISVOSIOS MŪRININKIJOS PASLAPTIS

Pirmiausia reikia patyrinėti patį posakį „Laisvosios mūrininkijos paslaptis“. Jis dažnai vartojamas, juo net piktnaudžiaujama. Jei laisvojo mūrininko apie tai klausiama, jis atsako, kad laisvosios mūrininkijos paslapties „iš tiesų“ ir nesą! Tik žodžiuose „iš tiesų“ slepiasi tas kabliukas, dėl kurio žlunga bandymai susikalbėti ir užkertama galimybė suprasti.

Apribojančiais žodžiais „iš tiesų“ norima pasakyti, kad ta prasme, kurią numano klausiantysis, paslaptis neegzistuoja, tačiau šešėlyje laikoma tai, ką laisvieji mūrininkai priskiria laisvosios mūrininkijos

paslapčiai.

Pirminė paslaptis yra gyvybės paslaptis. Gyvybės atsiradimo neįmanoma iširti, jo suvokti ar jam prilygti. Tokiu būdu matome atitinkantį šią prasmę ir būdingą visoms paslaptims fenomeną: paslapties egzistencija akivaizdi, tačiau jos atskleisti neįmanoma. Kiekvienas puikiai žino, kad nauja gyvybė vystosi nenutrūkstama gija, tačiau taip pat žino, kad gyvybės paslapties greičiausiai niekam niekada nepavyks atskleisti.

Kaip tai susiję su laisvosios mūrininkijos paslaptimi? Teigiama, kad laisvųjų mūrininkų ritualinio darbo metu tarp dalyvaujančių brolių išlaisvinami nepaaiškinami pojūčiai ir sielos virpesiai, kurie — plačiąja prasme — teigiamai veikia tiek juos pačius, tiek aplinką. Laisvosios mūrininkijos paslaptis iškyla kaip pirminės gyvybės paslapties dalis. Tai yra su sąjūdžio paslaptimi neatskiriamai susijusi problema.

Kiekvienas, susidūręs su sąjūdžiu, jaučia, atpažįsta, spėja, mano arba žino, kad laisvosios mūrininkijos paslaptis egzistuoja. Ji jau šimtmečiais telkia viso pasaulio įvairiausių vyrus. Skirtumas tas, kad gyvybės paslapties neištiriamumas pripažįstamas, tačiau apie šio sambūrio paslaptį taip teigti nesiruošiama. Taigi ir toliau ieškoma, toliau leidžiamasi į įvairius tyrinėjimus.

Nepaisant to, nerandama nieko, kas turėtų bent menkiausią panašumą su spėliojimais, kas galėtų būti vadinama laisvosios mūrininkijos paslaptimi. Nepavyksta rasti nieko, todėl kartais išgalvojama, apjuodinama. Kadangi šio fenomeno negalima paaiškinti, tarp klausytojų būtinai rasis pseudoaiškintojų. O jei bus pasakyta, kad nėra atskleidžiamos sąjūdžio paslapties, niekas tuo nepatikės. Vadinasi, paslapties neištiriamumas yra neišsenkantis sambūrio jėgų šaltinis ir kartu kryžius, kurį laisvoji mūrininkija jau nuo pat pradžių neša ir, ko gero, turės ir toliau nešti.

Ką manome sakydami „slapta“? Slapta yra tai, ką galima iširti, suvokti, pamėgdžioti. Tuo tarpu visuomenėje mažumos visuomet slepiamos nuo daugumos, dėl to ir egzistuoja pripažįstamas ir nepripažįstamas slaptumas. Toks organizacijos slaptumas, kuris prieštarauja įstatymams, negali būti pateisinamas, tačiau slaptumas, norint apsaugoti jos narius nuo nepagrįstų įtarinėjimų ar pernelyg didelio visuomenės dėmesio, yra pateisinamas. Niekas nereikalauja, kad kur nors viešai būtų publikuojami medžiotojų ar

žvejų būrelio, šachmatų ar kavos mėgėjų klubo sąrašai — taip ir apibrėžiama asmens laisvė ir teisė į privatumą.

Be to, nesąmonė slėpti tai, ką kiekvienas ir taip yra pajėgus sužinoti nuėjęs į biblioteką ar panaršęs po internetą. Sis reiškinys atsirado dar gerokai prieš mums gimstant ir vyks dar daugelį metų po mūsų išėjimo, tad nėra ir jokių galimybių tam sukliudyti. Laisvieji mūrininkai tai žino ir pasisako už tai, kad kiekvienas, kuris nuoširdžiai to nori, galėtų išsamiau susipažinti su laisvąja mūrininkija. Pasidaro aišku, kad laisvieji mūrininkai neturi nieko tokio, ką privalėtų laikyti paslapyje. Jie neturi jokių slaptų žinių, neturi nieko, ką galėtų nuo kitų nuslėpti, nors ir pripažįsta, kad galbūt kai kuriems žmonėms kai kas ir gali taip pasirodyti. Kadangi laisvieji mūrininkai nieko neslepia, jų veikla nėra ir negali būti kitiems žalinga.

LAISVŲJŲ MŪRININKŲ REIKALAVIMAS NUTYLĖTI

Nors laisvieji mūrininkai ir nieko neslepia, jie turi dalykų, apie kuriuos nekalba. Jie tai nutyli. Mokėjimas nutylėti visur ir visais laikais buvo laikomas dorybe. Tai visi pripažįsta ir netgi to siekia. Nutylėjimas glaudžiai susijęs su pasitikėjimu. Visų pripažįstama ir gerbiama, kad apie šeimos, Bažnyčios, draugijos, įmonės vidaus reikalus viešai nekalbama. Todėl turėtų būti visiškai normalu, kad ir laisvieji mūrininkai nekalba apie savo vidaus reikalus. Tačiau būtina apibrėžti tai, kas suvokiama kaip vidaus reikalas, apie kurį pagal bendrą praktiką norima nutylėti.

Pagrindinis principas galėtų būti toks: laisvasis mūrininkas nekalba apie dalykus, kurie susiję su kitų laisvųjų mūrininkų dvasiniais reikalais. Todėl nekalbama apie visų laipsnių ritualus, nes joks narys neturi būti sutrikdytas, pažeminant veiksmus, kurie yra jo kelio tobulumo link — visos žmonijos naudai - pradžia. Tai taikytina tiek ritualų turiniui, tiek jų atlikimui, tiek darbui Šventovėje. Todėl nutylima ir apie narystę, jei kalbama apie kitą brolių. Pats brolis gali laisvai apsispręsti, ar jis prabilis pašaliečiams apie savo narystę. Tačiau niekas neturi teisės kalbėti apie kitą kaip apie laisvąjį mūrininką, net jei šis jau yra pasireiškęs viešumoje kaip laisvasis mūrininkas.

Nekalbama ir apie atpažinimo ženklus. Šį kartą dėl kitos priežasties. Atpažinimo ženklai nėra slapti; juos galima rasti daugelyje viešai prieinamų leidinių. Tylėjimas apie juos yra savotiškas įspėjimas ir praktika mokantis nutylėti. Simbolinis šių ženklų naudojimas įpareigoja juos naudojančius nutylėti.

Savaime suprantama, kad apie reikalus, susijusius su vidiniu laisvosios mūrininkijos gyvenimu ir visa organizacija, kasdieniame pasaulyje taip pat nekalbama. Diskusijos narių susirinkimuose, artimi pokalbiai tarp brolių neturi patekti į viešumą. Kiekvienoje sąjungoje nagrinėjami organizaciniai klausimai, įveikiami nuomonių skirtumai, sprendžiami ginčai. Žmonių visuomenėje yra įprasta tokius reikalus palikti už durų ir nekelti jų į viešumą.

Vadinasi, galima konstatuoti, kad laisvieji mūrininkai nieko nelaiko paslapyje, neslepia nieko, ką kitiems būtų naudinga žinoti. Tačiau laisvieji mūrininkai nutyli, jie nekalba apie konkrečius, aiškiai apibrėžtus vidaus reikalus. Dalykai, kurie iš pradžių atrodo kupini paslapties, pasirodo besantys dorybė; numanomi neigiami dalykai, atidžiau susipažinus, pasirodo besantys teigiami. Laisvieji mūrininkai nesiburia į slaptą draugiją, bet jungiasi į uždarą sąjungą tam, kad įgyvendintų humanistinius tikslus bendram labui.

6. Laisvieji mūrininkai kalbasi tarpusavyje

Nūdienos plačiojoje visuomenėje, kur dažnam gresia būti nustelbtam ir vienišam, skelbiama nuomonė įgauna jėgos tik tada, kai jos laikosi kuo daugiau žmonių, susibūrusių į draugijas, partijas ir profsąjungas. Norint išsikovoti pripažinimą, mažiau svarbūs argumentai, labiau — idėjos šalininkų skaičius. Šiandieninėje profesinėje veikloje iš darbuotojo laukiama visiško atsidavimo. Padariniai — bendradarbių atitolimas vienas nuo kito ir kaustančio individualizmo ryškėjimas. Nuoširdus bendravimas dažniausiai patiria fiasko. Žiūrėdamas namuose televizorių, žmogus lieka toks pat vienas, nes laidos metu jis taip pat su niekuo nebendrauja.

Todėl ilgimasi asmeninio ryšio, ieškoma žmogaus, su kuriuo būtų galima pasikalbėti, išsakyti mintis, žmogaus, kuris būtų vertas pasitikėjimo. Deja, įvairūs išoriniai veiksniai diena po dienos slopina žmogaus gebėjimą deramai bendrauti. Savybė išklaudyti kitą pamažu atrofuoja. Mat žmogus tegeidžia išsakyti ir pabrėžti savo paties nuomonę, trokšta išsikovoti pripažinimą. Kitų nuomonė jam tėra tik tuomet įdomi, jei sutampa ar gali būti sutapatinta su savomis įžvalgomis.

Akivaizdu, kad politikų ir funkcionierių metodas girdėti vien savo nuomonę persidavė visuomenei. Laisvųjų mūrininkų pasaulyje stengiamasi ugdyti toleranciją žmogui, galinčiam būti partneriu.

Tolerancija neturi būti suprasta kaip kantrus klausymasis, o kaip teisėtos kito nuomonės pripažinimas. Kai esame dėmesingi ir mielai pasiruošę išgirsti ir palaikyti partnerio nuomonę, puoselėjame žmogaus orumą. Kaip tik toks atsivėrimas atitinka laisvųjų mūrininkų nuostatas. Broliai mūrininkai kalbasi tarpusavyje ir kalbėdamiesi jie išgrynina ne kolektyvinę nuomonę, bet plėtoja ir skatina kiekvieno nario laisvą keitimąsi mintimis.

Žinoma, pasitaiko, kad ir ložėse atsiranda įvairių nuomonių. O kodėl gi ne? Ten, kur susitinka žmonės, ten visuomet iškyla pretekstų nuomonių susikirtimui ar ginčams. Tačiau įsidėmėtini turi būti ne susikirtimai ar ginčai, o tai, koku būdu jie yra sprendžiami.

Net ir paprastame gyvenime, iškilus konfliktui, niekas neskuba iškart pas advokatą, o bando susitarti, dažnai tai vyksta tarpininkaujant labiau patyrusiam ir vyresniam bendruomenės nariui. Net ir tuomet, kai laisvieji mūrininkai aiškinasi tarpusavyje, svarbesnis lieka kitas aspektas. Žmogus skatinamas išsakyti savo mintis. Kalbos dovana jam suteikia galimybę būti žmogumi. Laisvieji mūrininkai kviečiami bendrauti tarpusavyje, nes — kaip rašoma Konstitucijoje — nuomonės išdėstymas yra pagrindinė laisvosios mūrininkijos darbo prielaida.

Ritualiniu darbu formuojamas ir ugdomas brolijos narys nuolat dalyvauja gausiuose susiėjimuose, kur šnekama tiek apie laisvųjų mūrininkų reikalus, tiek apie kasdienes dalykus. Tik religijos ir politikos sritys yra aplenkiamos, nes patirtis rodo, kad pastarosios suteikia progą sunkiai įveikiamoms atskirtims ir nesantaikai. Nepaisant to, turime teisę tvirtinti: laisvieji mūrininkai kalbasi tarpusavyje.

KALBA, PASAKYTA LAISVIESIEMS MŪRININKAMS

Didysis klasikos ir modernių kūrinių smuikui atlikėjas, netrukus po karo sugriautame Berlyne per vieną koncertą „grąžinęs vokiečiams jų Bethoveną“, gerbiamas pedagogas, šiuolaikinis humanizmo filosofas, Vokietijos knygų leidybos Taikos premijos laureatas, iš britų karalienės gavęs riterio titulą ir Vokietijos laisvosios mūrininkuos Kultūros premijos laureatas Yehudis Menuhinas 1985 m. kovo 22 d. Hamburge laisviesiems mūrininkams ir jų artimiesiems sakė

kalbą, kurios ištraukos pateikiamos žemiau:

„...Man atrodo, kad per pastaruosius 50 metų tikras menininkas vis daugiau tolo nuo aplinkos, retai tepasirodydamas viešumoje. Jis sąmoningai vartojo tik jam būdingą kalbą, dažnai suprantamą tik jo pasekėjams. Ypač tragiška, kad ši gili praraja susiformavo tuo metu, kai visuotinio švietimo dėka ir sumažėjus sunkumams, kylantiems dėl atstumų, menininko pasaulis tampa vis prieinamesnis kaskart didesnei žmonių daliai.

Menininko pasaulis atrodo vis mažiau besąs panašus į kasdienybės pasaulį. Yra belikę tik keli tiltai, vedantys per prarajas. Jie kelia ypatingą mano susidomėjimą. Jie, o ne bedugnė, atskirianti žmones. Menininko darbuose išgirstame į artimą nukreiptą kvietimą įsiklausyti į savo gelmes. Kaip tik todėl mane traukia menininkai (ypač J. Haidnas, A. Mocartas ir L. Bethovenas), nes galbūt panašus tikslas šiuos kompozitorius ir atvedė į laisvąją mūrininkiją.

Joachimas Hunvitzas savo kerinčiame tyrime apie J. Haidno ryšius su laisvaisiais mūrininkais kalba apie laisvosios mūrininkijos suklestėjimą tokiose šalyse kaip, pavyzdžiui, Austrija. Jis tame regi maišto požymius prieš politinį absoliutizmą ir griežtas religines pažiūras. Susiėjimus ložėse, subūrusiose įvairių visuomenės sluoksnių žmones ir šitaip skatinusius augantį laisvės, tolerancijos ir asmens teisių siekį, jis traktuoja kaip tų siekių įsikūnijimą.

Daug kas liudija, jog laisvųjų mūrininkų susibūrimai XVIII amžiaus Vienoje ypatingu būdu pritraukdavo iškilesnes to laikotarpio asmenybes. Joms taip būdavo suteikta galimybė, neatsukant praeičiai nugaros, ištiesti ranką į ateitį. Laisvoji mūrininkija užpildė jų dvasinę tuštumą. Visiškai logiška, kad taip kūrybingi ir stiprūs vyrai priešinosi nusistovėjusiai tvarkai. Laisvieji mūrininkai vieni iš pirmųjų išdrįso prabilti apie sustabarėjusią teologinę doktriną ir suabejoti nesiliaujamais tikrojo tikėjimo apribojimais. Tai buvo savotiškas dvasinis darvinizmas, organiškai besirutuliojantis sumanymas, kuris, nors ir pripažino egzistuojančią Bažnyčią, tačiau skatino naujų atžalų iš seno kamieno puoselėjimą. Laikai buvo sudėtingi: visuomenė tikėjosi vien paklusnumo senoms doktrinoms, o norėta buvo gražinti egzistavimo teisę, orumą ir jėgą universaliesiems bei amžiniems dėsniams.

Todėl savaime suprantamu dalyku pasirodė ikirikriščioniškų

simbolių pritaikymas laisvojoje mūrininkijoje. Šiam planui idealiai pasitarnavo Egipto bei Antikos laikų papročiai ir išmintis. Galbūt reikėtų pabrėžti, kad prie naujo pasaulio suvokimo laisvieji mūrininkai artėjo nepaprastai atsargiai. Vėliau industrinės revoliucijos sunkiai išjudintame pokyčių pasaulyje artėjimas vyko vien filosofiniu lygmeniu, išlaikant ryšį su šlovinama praeitimi, o tai reiškė absoliutų diskretiškumą. Todėl nestebina, kad menininkai, viena vertus, kupini gilaus tikėjimo, o, kita vertus — verčiami karštų idėjų (čia ir prisimenu didžiuosius kompozitorius Haidną, Mocartą ir Bethoveną), atsigręžė į mokymą, leidžiantį jiems pritarti tradicinei krikščioniškajai tradicijai ir kartu pripažinti prigimtinį žmogaus siekį veržtis tobulumo ir pažinimo link.

Šie trys didieji kompozitoriai ypatingai išsiskyrė savarankišku mąstymu. Toli gražu nebūdami pasyviais tikinčiais, jie nebuvo pasiruošę su viskuo taikstyti. Ne, atvirkščiai, jie stengėsi analizuoti savo įsitikinimus ir nevengė kritikos. Haidnas išsiskyrė iš šios trio kaip pastoviausias. Mano manymu, jo muzikos pagrindas — absoliutus grynumas ir kartu gilus tikėjimas, žinoma, nepamirštant ir tuometinės epochos. Mes girdime sveiką muziką, su vos keletu niūrių šešėlių, spinduliuojančią gyvybę, stiprią muziką. Muzikai Haidno kūriniai savo laisva, sveika išraiška kelia ypatingą užduotį, nes jei atlikėjas savo viduje nėra ramus, jam bus sunku patenkinti Haidno reikalavimus. Apie Mocartą mano senasis mokytojas Enesco sakydavo, kad jo muzika „yra kaip vynuogynas, augantis vulkano papėdėje“. Mocarto kūryboje nerasi natos, kuri nebūtų tobula. Nepaisant to, šioje tobulybėje randame visą žmogiškąją tragediją, komediją, aistrą ir abejones. Jei Bachas atsigręžia į žmoniją, savo balsu sujungdamas žmoniją su Dievu, tai Mocartas kreipiasi į pavienį vyrą ir moterį, nuoširdžiai kalba apie žmogiškąją būtį. Bethovenas kalba žmonijos, ne savo naudai. Įstabu, kad kaip tik todėl Bethovenui tam tikru mastu pavyksta asmeninės kančios transcendencija, nes jis kalba mūsų visų labui. Susidurti su Bethoveno muzika reiškia šventą veiksmą, kur nėra vietos norams, geismams, frustracijai ir ambicijoms. Išryškėja kitas menininko „Aš“, jis ryškėja tokiu pačiu intensyvumu, bet lygiai taip pat yra ir „nuasmenintas“. Šie trys kompozitoriai iliustruoja vieną šios apžvalgos polių, būtent „genijaus problemą“. Jų kūrinuose jaučiame dvasią ugdantį žmogaus protą, kuriam tenka konkuruoti

su tuo, kas primityvu, brutalu ir barbariška. Ir todėl ryšys tarp Šių kompozitorių ir laisvųjų mūrininkų yra itin jaudinantis."-

7 Laisvieji mūrininkai ir moterys

Seniesiems mūrininkams statyba buvo neginčijamai vyriškas reikalas, o viduramžių gildijose susirinkdavo tikrai „brolija“, apie „seseris“ tuomet nebuvo kalbama. Puikiai žinome to meto suvokimą apie visuomeninius ir lyčių vaidmenis. Taigi ir pirmasis Konstitucijos leidėjas laisvosios mūrininkijos pereinamuoju laikotarpiu — iš praktinės į dvasinę - negalėjo turėti kito suvokimo. Kai 1723 metais buvo sudarinėjamos dar šandien galiojančios „Senosios pareigos“, buvo perimta ir trečioji pagrindinė tezė, o pastraipa: „... no Bondsmen, no women, no Unmoral or scandalous men..." tuomet versta kaip „baudžiauninkai, moterys, nedori ar nešvankūs vyrai“, „... negali tapti brolijos nariais; tikrai geri, tiesūs, laisvi gimę vyrai, jau subrendę ir nuovokūs...". Vis tik, nepaisant to, jau J. W. Goethes laikais „moteriškos lyties asmenų“ išskyrimas buvo priimamas ne be prieštaravimų.

Augant savigarbos jausmui, moterys nenorėjo likti nuošalėje, todėl jau gana greitai buvo savavališkai įsteigtos moterų ir mišrios ložės, vadinamosios „adaptuotos ložės“, turėjusios atkartotą ar savitą organizacinę formą, ritualus ir įvairius žaidimus, kurių dalis gyvuoja dar ir šandien.

Reguliarioji (vyriškoji) laisvoji mūrininkija, kaip ir viso pasaulio reguliariosios (vyriškosios) didžiosios ložės, į tokias iniciatyvas nesikiš (savaiame suprantama, nebandydamos jų sužlugdyti). Tai nėra priešiškus moterų atžvilgiu ir nereikia baksnoti į šiuolaikinėje visuomenėje apibrėžiamą lygybę tarp vyrų ir moterų teisių. Nėra nieko bendra su moterų gebėjimų ir galimybių nepaisymu ar nuvertinimu. Nė vienas laisvasis mūrininkas rimtai neužginčys, kad moteris taip pat nuoširdžiai kaip ir jis pats nesugebėtų dirbti, remdamasi laisvosios mūrininkijos žmogiškesnio pasaulio idėja. Nei laisvosios mūrininkijos dvasinis turinys, nei socialiniai - etiniai komponentai nesuteikia dingsties atstumti moteris. Vyrų draugijos laikomasi remiantis laisvosios mūrininkuos

tikslais, o visų pirma forma, taigi tradicija ir papročiais.

Laisvosios mūrininkijos tradicija skaičiuoja daugiau nei ketvirtį tūkstantmečio, ir iki šiol senosios vyrų sąjungos struktūros pateisino viltis. Iš senų gildijų laisvųjų mūrininkų perimtais papročiais vadovaujamosi ir už darbinio pasaulio ribų, daugeliui moterų — su visa pagarba architektėms, inžinierėms ir mūrininkėms — šie papročiai iki šių dienų likę svetimi. Simboliškai iš statybos darbų perimtą veiklą vyrai kaip ir anksčiau gali perkelti į dvasinį lygmenį.

Nors vyras ir moteris ir yra lygiaverčiai, laimei, jie nėra vienodi. Dėl atsirandančios natūralios įtampos tarp lyčių reikia tam tikrų erdvių, kuriose būtų galima pabūti tarp savų. Laisvoji mūrininkija yra tarsi viena iš tokių vyriškų erdvių, ir visiškai suprantama, kad ji tokia ir nori likti. Be to, ji nekonkuruoja su partneryste ir Šeima. Laisvoji mūrininkija ne skiria, o jungia. Laisvoji mūrininkija skatina harmoniją ir siekia savitarpio supratimo.

Nors reguliarioji laisvoji mūrininkija dėl tradicijų bei papročių interpretavimo nepriima moterų, bet „brolio“ sutuoktinė nelieka už ložės gyvenimo ribų. Yra įprasta, kad šalia ritualinio darbo ložėse taip pat verda ir — dažnai gana ryškus — visuomeninis gyvenimas, užpildytas bendtais renginiais. Be to, socialinis brolių darbas dažnai įtraukia ir „seseris“.

Reguliarioji laisvoji mūrininkija toleruoja organišką moterų laisvosios mūrininkijos vystymąsi taip pat, kaip ir „seserys“ toleruoja tradicinę vyrų laisvąją mūrininkiją. Abi jos gali laisvai gyvuoti šalia viena kitos, nedarydamos žalos grynai vyrų sąjungai.

7. Katalikų Bažnyčia ir laisvoji mūrininkija

Anaipatol ne laisvasis mūrininkas, o Katalikų Bažnyčios istorijos prof. dr. Michelis Dierickxas taikliai suformulavo: „Laisvoji mūrininkija nėra religija ar religijos pakaitalas. Laisvoji mūrininkija yra gyvenimo būdas.“ Iš tiesų nėra ką daugiau be pridurti. Pasakyta trumpai ir tiksliai.

Pradedant pirmąją 1738 metais popiežiaus Klemento XII išleista bule ir baigiant „nesuderinamumo“ patvirtinimu per tikinčiųjų kongresą Vatikane, kuris buvo sankcionuotas tik 1983-aisiais popiežiaus Jono Pauliaus II - abi pusės daugiau kaip ketvirtį tūkstantmečio sudarė vaizdą, lyg jas griežtai skirtų priešingi ideologiniai pasauliai. Tuo tarpu laisvieji mūrininkai tai, ką Katalikų Bažnyčia vadina „nesuderinamu“, laiko visiškai „suderinamu“ būti krikščionių ir kartu laisvuojų mūrininku. Tam tikras tragiškumas slypi žodžiuose „atskirti broliai“. Šią formulę jėzuitas Alecas Melloras 1964 metais paskelbė esant „status quo“.

Iš pradžių daug vilties teikęs oficialus dialogas tarp Katalikų Bažnyčios ir laisvuojų mūrininkų atstovų kurį laiką žadėjo susitaikymo ženklus, tačiau tik iki tos dienos, kol Vokietijos Vyskupų konferencija 1980 metų balandį patvirtino naujai/senas sienas: „Priklausymas tuo pačiu metu Katalikų Bažnyčiai ir laisvajai mūrininkijai yra nesuderis namas.“

Tą patį manė ir popiežiai Klementas XII, Benediktas XIV, Pijus VII, Leonas XII, Pijus VIII, Grigalius XVI, Pijus IX ir Leonas XIII, tai galima perskaityti daugiau kaip 400 oficialių pranešimų ir 17 bulių, griežtai pasisakančių prieš laisvąją mūrininkiją. Atsižvelgiant į šias svarias asmenybes ir autorizuotą, todėl, jų akimis, taip pat pagrįstą, kartais, aišku, ir polemiską nuomonę (Pijus IX: „Laisvoji mūrininkija yra šėtono sinagoga“), būtų klaidinga į tai nekreipti jokio dėmesio. Laikydami dogmatinės vienintelės išganytojiškos Bažnyčios požiūriu, jie visi neabejotinai turėjo pasmerkti visiškai pagrįstas laisvosios mūrininkijos antidogmatines pozicijas ir religinį pakantumą. Todėl reikia gerbti Bažnyčios aiškinimą.

Laisvoji mūrininkija praeityje dažnai klydo, bandydama išsiteisinti

gindamasi. Tai privedė prie gero linkinčių, tačiau dažnai diletantiškų bandymų suvokti jos esmę, o kartu ir bereikalingai priartino judėjimą prie religijos ar nėr misticizmo bei metafizikos. Vėliau teko apgailėstauti dėl kiekvieno nesėkmingo bandymo aiškintis pozicijas remiantis teologinėmis tezėmis, dėl ko Bažnyčia pajuto aiškia „konkurenciją“ sakralumui. Savo srityje teologai argumentais pranoksta laisvuosius mūrininkus, tad jie atitinkamai turėtų sutikti ir su laisvaisiais mūrininkais, kai kalbama apie laisvąją mūrininkiją.

Laisvoji mūrininkija su religija neturi nieko bendra. Teologija — ne jų veiklos sritis. Klausimai apie teisingą tikėjimą skirti Bažnyčiai, ne ložei. Mūsų protėviai žinojo, ką daro, kai įpareigojo laisvuosius mūrininkus dorovingai gyvensenai, aiškiai apeliuodami į protą ir žmogaus orumą, atmesdami bet kokius religinius ginčus. „Jei laisvasis mūrininkas teisingai supranta šį meną, jis netaps nei ribotu tikinčiuoju, nei neišsilavinusiu laisvamaniu“, - 1723 metais skelbė „Senosios pareigos“. Laisvasis mūrininkas įsipareigoja ugdyti toleranciją tikėjimams, bet atsiriboja nuo religinių ir konfesinių ginčų.

Laisvųjų mūrininkų etinis tobulėjimas, vyskupų vertinimu, „suabsoliutinamas ir praranda Dievo malonę, todėl nelieka galimybės pateisinti žmones pagal krikščioniškąjį supratimą“. Aišku, kad laisvoji mūrininkija leidžia kiekvienam broliui apsispręsti, kuo jis tiki ir kaip jis tiki. Laisvoji mūrininkija niekada nebandys kištis į tai. Ložėse nepriimtos religinės diskusijos, kadangi ten svarbiausia — tolerancija. Laisvoji mūrininkija nukreipta į žemiškąjį gyvenimą ir jau vien todėl su religine pasaulio puse neturi nieko bendra. Sąlyčio taškai yra tokie, kokius apibūdino popiežius Jonas XXIII enciklikoje „Pacem in ter-ris“, pakvietęs „Bažnyčią dirbti kartu su visais geros valios žmonėmis, kurie kuria žmogiškąją visuomenę“. Belieka pridurti, kad evangelikų Bažnyčia neprieštaruoja evangelikų narystei laisvojoje mūrininkijoje. Taip pat ir autonominės senosios katalikybės Bažnyčios savo gretas priima laisvuosius mūrininkus. Laisvųjų mūrininkų ir senųjų katalikų tradiciniai draugiški santykiai ir abipusė pagarba, nepaisant Romos sprendimų, puoselėjami daugiau kaip 100 metų. Laisvieji mūrininkai nesudaro pseudoreliginės konkurencijos, o yra draugiški Bažnyčios, besirūpinančios žmonėmis ir jų laime šiame žemiškajame pasaulyje, partneriai.

8. Sąvoka „Didysis viso pasaulio kūrėjas”

Net ir Bažnyčios atžvilgiu žmogus turi išsaugoti savo vidinę laisvę. Negalima liepti ar priversti tikėti. Tikėjimas turi pabusti iš vidinio įsitikinimo, gimti iš asmeninės patirties ir dvasinio pritarimo. Būtent čia slypi laisvosios mūrininkijos požiūrio galia, nes ji ne tik kad neveikia, bet ir neformuluoja jokių susisaistymų. Ji gerbia kiekvieną teisingumu besiremiantį požiūrį, gerbia kiekvieną žmogų, klausantį savo širdies balso, jam suteikiančio jėgų ilgėtis ir ieškoti tobulo pasaulio tvatkos principo. Laisvieji mūrininkai šiam principui, žmonių vadinamam Dievu ar Aukščiausiaja galia, sukūrė savitą sąvoką „Didysis viso pasaulio kūrėjas”. Ši sąvoka padeda susibroliauti įvairių tikėjimų laisviesiems mūrininkams, ji atsirado iš Biblijos, kurioje rašoma: „Mat jis laukė miesto su tvirtais pamatais, kurio statytojas ir kūrėjas būtų Dievas.” (Hbr 11,10). Beje, daugelis laisvųjų mūrininkų yra tvirtai tikintys savo Bažnyčios nariai, ir dėl to yra gerbiami, kiti gi nėra nuolatiniai Bažnyčios lankytojai, bet sąžiningi Dievo ieškotojai ir taipogi vertingi laisvosios mūrininkuos nariai.

Taigi laisvieji mūrininkai nėra Bažnyčios priešai, tą liudija ir pastoriai bei kunigai, buvę ir esantys laisvosios mūrininkijos nariai. Laisvieji mūrininkai nesudaro Bažnyčiai konkurencijos vien dėl to, kad jie ne tik primygtinai nesilaiko religinių tezių, bet ir neteikia joms ypatingos reikšmės, tikėjimo reikalus ir santykį su Bažnyčia perleisdami pavieniam nariui, nedarydami tam nė menkiausios įtakos. Tiesa, laisvoji mūrininkija rengia gyvenimui šiapus ir noriai skatina kiekvieną narį tokiai gyvensenai, į kurią aplinkiniai galėtų lygiuotis.

9. Socialinė ir labdaringa veikla

Londono didžioji ložė 1727-aisiais įkūrė centrinį Labdaros komitetą (angl. — *Com-mitee of Charity*), o jau 1788 metais mergaičių internatą „Karališkoji laisvųjų mūrininkų įstaiga mergaitėms“ (angl. — *Royal Masonic Institution for Girls*), gyvuojantį iki šių dienų. Tai seniausios žinomos labdaringos laisvųjų mūrininkų institucijos. Per 285 metus, praėjusius nuo pirmosios didžiosios ložės įkūrimo, viso pasaulio broliai ir ložės steigė našlaičių namus, kvalifikacijos kėlimo centrus, ligonines ir specialias klinikas, vaikų darželius ir senelių namus. Ši veikla tęsiama ir toliau.

Laisviesiems mūrininkams gailėstingumas yra savaiame suprantamas įsipareigojimas paaukoti dalį savo laiko ir pajamų artimiesiems. Todėl nerasime kasdienio gyvenimo srities, kur prireikus į pagalbą neatskubėtų laisvieji mūrininkai. Reikia paminėti visame pasaulyje žinomą Mayo kliniką, susidedančią iš ligoninės ir kvalifikacijos kėlimo centro, kurios vienas iš dviejų įkūrėjų buvo laisvasis mūrininkas ir kuri iki šiol išlaikoma laisvųjų mūrininkų pagalbos organizacijos. Svarbi ir Premija už nuolatinę humanitarinę veiklą (vok. — *Preis jur eine bleibende humanitare Tat*), kurią Vokietijos Senųjų Laisvųjų ir Pripažintųjų Mūrininkų Didžioji Ložė 1968 metais pirmą kartą paskyrė vyrui, įgyvendinusiame SOS-vaikų kaimo idėją — dr. Hermanui Gmaineriui. Socialinė parama sergantiems tuberkulioze visada bus susijusi su mūsų broliu Kurtu von Sūriu, kaip ir brolio Fridricho Pinkerneilio vardas su Aklųjų studijų centru Marburge įkūrimu ir brolio Bon-neville-Svendsono — su darbu kurtiesiems. Galima būtų išvardyti ir daugiau pavardžių. 1795 metais Hamburgo laisvieji mūrininkai įkūrė iki šių dienų veikiančią ligoninę. 1742-aisiais Frankfurto broliai įsteigė labdarinę dar ir šiandien egzistuojančią įstaigą ložę „Vienybė“ (vok. — *Zur Einigkeit*), padedančią ugdyti ir lavinti jaunimą. Laisvuju mūrininku buvo ir tas, kuris 1819 metais įkūrė seniausius Berlyno našlaičių namus. Jų kuratoriumo nariais ir šiandien yra laisvieji mūrininkai. 1806-aisiais keturios Amsterdamo ložės atidarė

ligoninę akliems. Taigi vartant senus dokumentus galima aptikti daug įdomių faktų.

Skačiuojama, kad 1968 metais laisvųjų mūrininkų buvo išlaikoma daugiau nei 300 senelių namų visame pasaulyje, trys iš jų — Vokietijoje. Tais pačiais metais Jungtinėse Amerikos Valstijose laisvieji mūrininkai finansavo daugiau kaip 30 specialių klinikų, kuriose visiems gydymas yra nemokamas.

Daugiausia padedama ten, kur dėl gamtos katastrofų gyventojai praranda viltį: po žemės drebėjimo Siaurės Afrikoje ir Gvatemaloje, per didelius potvynius Rumunijoje ir per žemės drebėjimą Siaurės Italijoje, kai trijose vietovėse buvo sugriautos visos vaistinės ir laisvųjų mūrininkų pagalbos organizacija Osoppoje įrengė naują vaistinę. Kitapus sienos taip pat padedama: vienai Baltarusijos ligoninei buvo padovanotas inkubatorius neišnešiotiems kūdikiams ir žindomų kūdikių švitinimo aparatų. Be to, buvo organizuotos poilsio stovyklos „Černobylio vaikams“.

Neįmanoma padėti visiems, netikėtai bėdos ištiktiems. Vokietijos laisvieji mūrininkai neapsiriboja vien pagalbos organizacija, kovojančia su skurdu ir vargu. Beveik kiekviena ložė teikia pagalbą, naudodama savo sugalvotas priemones. Keletas ložių tokiems tikslams įkūrė fondus, taip padėdami likimo nuskriaustiesiems. Vėl ir vėl gimsta naujos idėjos, kur ir kaip gali būti padedama savo artimui.

10. Laisvieji mūrininkai kaip kultūros kūrėjai

Laisvieji mūrininkai vienas kitą susitinka „pagal gulsčiuką“, kas reiškia „lygią vietą“, galinčią suvienodinti rasės, tikėjimo, kilmės ar rango skirtumus. Todėl nesunku išskirti atskirų laisvųjų mūrininkų, nors jie ir ypač pasitarnavo visuomenei ar yra žymūs veikėjai. Taip pat būtų nesažininga jų veiklą, vardus ar nuopelnus priskirti vien tik laisvajai mūrininkijai, dažnai vienas su kitu tai neturi nieko bendra.

Tačiau kartais tarp duodančiųjų ir imančiųjų atsiranda savitarpio ryšys. Yra atvejų, kai laisvoji mūrininkija įkvėpdavo menininkus stebinančio užmojo darbams. Tikrai ne sutapimas, kad J. W. Goethe rašė laisvųjų mūrininkų eilėraščius, o garsus dailininkas Lovis Corinthas tapė paveikslus mūrininkų tema. Daugelis laisvosios mūrininkijos dvasios įkvėptų kūrinių jau seniai priklauso bendram tautų kultūros paveldui ir, kadangi taip jau yra, nepaisydami savo drovumo puikuotis vardais, nuoširdžiai didžiuojamės savo broliais. Rašytojais A. Zidu, O. Vaildu ar C. Dikensu, sukūrusiu nuostabius „Pikviko klubo užrašus“, bei A. Konanu Doiliu, paleidusiu į pasaulį garsųjį seklį Serloką Holmsą. Įstabiais kompozitoriais Fr. Listu, J. Sibelijumi, Nobelio premijų laureatais C. von Ossietzky (už taiką), W. Ostwaldu (už pasiekimus chemijos srityje). Per keletą šimtmečių laisvosios mūrininkijos gretose stovėjo tūkstančiai žymiausių pasaulio vyrų, kuriuos įkvėpė ir ugdė laisvės dvasia.

12. Laisvieji mūrininkai pasaulyje

Laisvosios mūrininkijos idėja yra tarptautinė. Ji remiasi tuo, kad brolių žinių galima perduoti nebūtinai vienos odos spalvos, religijos ar tautybės žmonėms, tokiu būdu jungiantis į „pasaulinę brolijos grandinę“. Nors priešininkai mielai šią mintį išverčia į sumaištingą „pasaulinį sąmokslą“, pasaulinė brolija tereiškia tik labai seną žmonių ilgesį būti suprastiems, gerbiamiems ir priklausančiais vienas kitam.

Naivu būtų tikėtis, kad kada nors visi žmonės iš tiesų taps broliais. Nėra pasaulyje visiškos teisybės, daug šviesos ir tiesos, ne visi žmonės tampa broliais — visame pasaulyje tesuskaičiuosime 6 milijonus laisvųjų mūrininkų ir 33 tūkstančius ložių, o tokio palyginti mažo būrio galimybės (gyvendinti kilnųjį idealą yra bergždžios. Nepaisant to, neprarasdami ryžto, laisvieji mūrininkai jaučiasi susieti „gėrio sąmokslu“. Konkrečiai susieti, tegul ir ne organizacijos, o dvasinio turinio požiūriu, saugodami savo reguliarumą, laisvieji mūrininkai yra apsaugoti nuo piktnaudžiavimo. „Reguliariais laisvaisiais mūrininkais“ vadinami tie, kurie „dirba pagal senas taisykles“. Čia turima omenyje istorinių protėvių idėjos, principai ir taisyklės. 1717 metais įsteigę modernią laisvąją mūrininkiją, jie sukūrė organizacinę išraišką, 1723-iaisiais „Senųjų pareigų“ pamatu — Konstituciją, o 1929 metais - pagrindinių principų aiškinimo pagrindą. Visos laisvųjų mūrininkų ložės visame pasaulyje, kurios solidarizuojasi su šia „originalia“ laisvąja mūrininkija, kiekvienoje šalyje yra savarankiškos. Su kitomis reguliariomis ir taip pat nepriklausomomis ložėmis jas sieja draugiški santykiai. Bendros organizacinės formos ar hierarchijos „pasaulinės valdžios“ prasme neegzistuoja.

Reguliarios laisvosios mūrininkijos ložės pasaulyje laiko savo organizaciją ir veiklą demokratiškomis. Tai reiškia, kad viskas, ką ložė vykdo, atliekama bendrijos brolių. Visi ložės nariai yra lygūs ir laisvi. Iškilę klausimai sprendžiami balsavimų ir rinkimų pagalba, priimami daugumos sprendimai. Už skaidrių demokratiškus ryšius ribos atsidūrusios instancijos nepripažįstamos.

Kadangi laisvoji mūrininkija skleidžia demokratišką sąmoningumą, ji, kaip ir kitos demokratinės formos (nesvarbu, kaip jos besivadintų), patenka į absoliutaus, doktriniško valdymo valstybių nemalonę. Todėl laisvoji mūrininkija uždrausta tiek komunistinių, tiek religinių-fundamentalių valstybių ir diktatūrų. Nepatingėjus ir sudarius sąrašą šalių, kuriose nėra laisvosios mūrininkijos, po to sulyginus su sąrašu Šalių, kuriose ji veikia laisvai, išvystume rezultata, atspindintį šių dienų didžiąsias politines ir visuomenines jėgos struktūras.

Broliai susitinka kirsdami valstybių sienas bei kontinentus ir gestų bei simbolių pagalba supranta vienas kitą net tuomet, kai nekalba vienas kito kalba. Jie patiria, kad „pasaulio brolių grandis“, nepaisant visų problemų, geros valios žmonės tebejungia.

Kaip tampama laisvuoju mūrininku?

Laisvosios mūrininkijos tikslas — harmoninga gyvensena, dora elgsena, skatinanti saiką ir atsakomybę. Laisvoji mūrininkija siekia žmonių išlaisvinimo nuo išankstinių nusistatymų pančių ir visokeriopos savivalės. Taip skatinama gėrio sklaida, gerų žmogiškųjų santykių plėtojimas, taip rikiuojamos sąlygos pasireikšti žmoguje slypinčioms jėgoms ir gebėjimams.

Laisvajai mūrininkijai visi žmonės yra lygūs. Ji siekia, kad tiesos ieškantys vyrai, nepaisant rango, tikėjimo ir rasės skirtumų, susibroliautų.

Ložėje svarbu vien tik priimtinas žmogaus būdas, jo pažiūros ir energija. Norima, kad nariai bičiuliautųsi ir taip įveiktų kliūtis, išoriniame gyvenime dažnai atribojančias vienus nuo kitų. Priimtas į laisvųjų mūrininkų būrį negaus naudos tik tas, kuris gerai neišsiaiškino laisvosios mūrininkijos esmės ir mokymo.

Ložėje gerai nesijaus tas, kuris dėl savo įsitikinimų ir ketinimų brolijos viduje nepajėgus peržengti skirtumų, aktualių nebent visuomeniniame gyvenime. Kalbama apie rangus, turtus, kilmę ir religines pažiūras.

Draugija, beje, jokių būdu nepuola švelninti visuomeninio gyvenimo skirtumų, nesikiša tad į valstybės, Bažnyčios ir šeimos reikalus. Jos tikslas yra ne beklasė visuomenė, o žmonių brolybė. Todėl tikras laisvasis mūrininkas gerbs ryšius, siejančius jį su kitais laisvaisiais mūrininkais išoriniame gyvenime, o mūrininkijos saitų naudojimą verslo interesams laikys negarbingu.

Tas, kuris stoja į laisvąją mūrininkiją iš smalsumo, tuštybės ar ketinimų turėti iš to praktinės naudos, turės greitai nusivilti. Paslaptis taip pat neatsiskleis. Abejotina, kad išsipildys ir visuomeninio pripažinimo šitaip beieškančio lūkesčiai.

Sambūrio tikslas — užtikrinti, kad broliai vienas kitą gerbtų ir vienas kitu pasitikėtų. Derėtų vengti bet kokių nesutarimų. Jei kiltų ginčas, narys turi būti pasiruošęs ištiesti susitaikymui ranką ar kreiptis į kitą narį, kad šis tarpininkautų.

Iš kiekvieno tikimasi patvaraus prieraišumo draugijai ir aktyvaus dalyvavimo jos veikloje, stropaus lankymosi renginiuose ir, žinoma, galiojančių įstatymų laikymosi. Su jais privalo susipažinti kiekvienas naujai į ložę įstojęs brolis.

Priimdama naują narį, brolija tikisi iš jo iškilmingo pasižadėjimo laikyti paslapyje visus laisvosios mūrininkijos vidaus reikalus, papročius ir formalumus. Juk tik tu, kuris sugeba saugoti paslaptį, galima pasitikėti; tai kiekvienos draugystės pagrindas. Laisvajai mūrininkijai nuolat prikišinėta, esą ji norinti būti Bažnyčios pakaitalu. Tokių kalbų priešastimi gali būti tik menkos žinios apie laisvąją mūrininkiją. Laisvoji mūrininkija — jokia jos ložė ar didžioji ložė — niekada nebandys kištis į Bažnyčios vidaus reikalus. Panašumas su Bažnyčia — tik reikalavimas iš narių laikytis moralios elgsenos normų. Tačiau laisvajai mūrininkijai svetima didaktika, siekiant patenkinti religinius žmonių poreikius. Kiekvienas laisvasis mūrininkas gali išpažinti savo religiją ir laikytis savo pasaulėžiūros. Tačiau kai susirenka ložė, visus skirtumus naikina brolybės saitai. Priimama į laisvąją mūrininkiją pagal tam tikrus nusistovėjusius papročius, kuriems naujas narys privalo paklusti. Juose nėra nieko, kas galėtų pažeisti asmenį ir jo orumą.

Rimtai susidomėjusiems pirmiausia reikėtų pakankamai susižinoti. Jei po to jis panūs tapti nariu, turėtų įsisąmoninti štai ką: tasai, kuris stos į laisvųjų mūrinių gretas, turi žinoti, kad laisvosios mūrininkijos ložės nariu tampama ne tokia seka, kokia vyksta priėmimas į bet kurią kitą draugiją: paraiška, valdybos pranešimas, kada įvyks ceremonija, o tada — rankos paspaudimas, naujo nario pasveikinimas, draugijos ženklelis.

Ne, taip paprasta nebus. Pirmiausia turi būti išpildyta sąlyga, kad kandidatas — tai „laisvas, geros reputacijos vyras“, t. y. laisvas savo apsisprendimu ir gerbiamas sau lygių tarpe. Kadangi

mūrininki-ja yra bendrija, besilaikanti tam tikrų pažiūrų, tai ir ateinantys į ją turėtų būti šių pažiūrų šalininkai. Be to, jie privalo turėti ložei būtinos gyvenimiškos patirties, tam tikrų charakterio savybių, dvasios imlumo bei elgesio principų. Kaip užmegzti ryšį su lože? Šiandien tam užtenka turėti prieigą prie interneto (www.grandlodge.lt).

Užmezgus pirmąjį ryšį, ložė pakvies susitikti pokalbiui, padėsančiam vieniems kitus pažinti. Besidomintysis, beje, gali pageidauti būti pakviestas daugiau nei į vieną pokalbį. Jei laisvąją mūrininkiją jis įsivaizdavo kitaip ir prarado norą tapti nariu, tereikės apie tai pranešti, ir daugiau į pokalbius jis nebus kviečiamas. Kadangi kandidatui būtinas laiduotojas, yra naudinga po įžanginių pašnekusių išgirsti norą susitikti su kuriuo nors iš ložės vyrų, pasirengusių laiduoti. Sis, ketinantis laiduoti vyras, paprašo priimamojo pareiškimo. Pareiškimą reikia kruopščiai užpildyti. Tikimasi, kad kartu su pareiškimu laiduotojas, parašęs savo sutikimą, viską įteiks ložės vadovybei.

Kandidatui bus pranešta, ar ložę jo pareiškimas tenkina, o jei taip — kurią dieną įvyks priėmimas. Per šį laiko tarpą būsime laisvasis mūrininkas turi galimybę pateikti laiduotojui jam rūpimus klausimus. Apie vieną dalyką — ritualinę priėmimo eigą — laiduotojas tylės. Ji tokia įspūdinga, kad nebūtų tikslinga ir, žinoma, gaila užbėgti tam už akių.

Labai iškilmingas priėmimo ritualas tęsiasi apie pusantros valandos. Kiekvienam, jį patyrusiam, prisiminimai neišdildomai išliks atmintyje visą gyvenimą, nes į ložę stojant prisiimami ilgalaikiai ir moralės prasme reiklūs įsipareigojimai.